A napirend

A választási eredmény nem vette le a napirendről az SZDSZ és a Fidesz együttműködését. A vitairatnak szánt cikk szerzője a liberális együttműködés esélyeit mérlegeli.

„Az SZDSZ és a Fidesz koalíciós vitáját a választók levették a napirendről" – írja Neményi László az első fordulót értékelő tanulmányában. (A nép választása, Beszélő, 1994. május 12.)

Azt hiszem, Neményi Lászlónak nincs igaza. Az SZDSZ kétségtelenül háromszor annyi szavazatot kapott, mint a Fidesz: s a parlamentben az SZDSZ-es padsorokban ülők száma akár négyszerese, ötszöröse is lehet majd a Fideszének.

Kérdés azonban: le lehet-e venni a napirendről – pusztán ezért – a két liberális párt együttműködését?

A Fidesz az elmúlt években – a most várhatónál alig néhánnyal több képviselővel, a parlament második legkisebb pártjaként – a parlament egyik főszereplője lett: s az igazából négy-öt politikusra épített parlamenti szereplés fontossága eddig sem attól függött, hogy a népszerűséget jelző százalékpontszám a negyvenhez vagy a tízhez állt-e közelebb.

Nem állítom persze, hogy a Fidesz népszerűsége feltétlenül felfelé fog ívelni a következő években, de pusztán abból kiindulva, hogy az SZDSZ hanyatlása – mind a választópolgárok tömegei előtt, mind a véleményformáló csoportok körében – az MDF-fel kötött 1990-es paktumnál kezdődött el, s hogy a Fidesz hanyatlása is az MDF-fel való együttműködés 1993-tól feléledt gyanújához köthető: azt mutatja: sok választónak gyanúsak a „természetellenes" szövetségek, együttműködések, s ahhoz a „természetes" alternatívához pártol, aki ilyet nem követett el.

Az sem lényegtelen, hogy bizonyos választói csoportok az SZDSZ-re sosem fognak szavazni, az SZDSZ közvetlenül sosem fog elvenni szavazókat az MDF-től: hogyan lehetne az SZDSZ és a Fidesz együttműködése nélkül további támogatókat toborozni – például az önkormányzati választásokon vagy majd '98-ban – a liberális alternatívának?

Mindebből megítélésem szerint az következik, hogy a Fidesz és az SZDSZ együttműködése – éppen a magyar liberalizmus, a magyar társadalom modernizációja érdekében – fontosabb, mint valaha.

A két liberális párt néhány vezetőjének rövid távon talán nem, de a pártok egészének és a „magyar liberalizmusnak" létkérdés, hogy a két párt együtt – vagy legalábbis párhuzamosan – haladjon.

A közös kívülmaradás (mármint a kormányon...) esetén könnyebb és természetesebb is az együttműködés. A két liberális párt – remélhetőleg kevesebb konfliktussal, mint az elmúlt négy évben – szakmailag és politikailag egyaránt könnyen együttműködhet a parlamentben.

A természetes szövetségesek nemcsak az MDF-fel szemben természetesen azok. Amiképp 1988–89-ben, ma is lehetséges liberális együttműködés a szocialista kormány ellenében. S mivel a feladat intellektuálisan és politikailag nagyobb, az indulat pedig kisebb, mint az illegitim kormány ellenzékéé volt 1989-ben – vagy a legitim, de színvonaltalané 1990–1994-ben –, az együttműködés fontosabb is lesz.

A Torgyán által vezetett FKgP-vel, a kampányában a csurkizmust is elfogadhatónak nevező KDNP-vel, a Bourbonok módjára láthatólag semmit sem tanuló MDF-fel – mint teljesen hiteltelen ellenzéki pártokkal – szemben nem lesz nehéz a valódi, érdemleges, tárgyilagos, felkészült ellenzék image-ének megteremtése. A két párt együtt valóban jelenthet egy liberális alternatívát, s ki tudja: a belső ellentétektől feszülő szocialista pártból nem érkeznek-e majd újabb – és nyilván mindenki sejti, igencsak nagy pénzügyi szaktudással rendelkező – képviselők az ellenzék soraiba...

A másik alternatíva: együtt a kormányba. Nehezebb lenne ez mindenkinek, mégis – úgy vélem – ezt is végig kell gondolni. Nehezebb lenne, hiszen az SZDSZ-nek tárcákról kellene lemondania, a Fidesznek pedig igen súlyos belső harcokat kellene vívnia, s számos tekintélyes vezetőnek kellene módosítania többször kinyilatkoztatott álláspontján, vagy éppen eltűrnie, hogy a Fidesz más irányba megy, mint ők remélték.

Az előnyök azonban még ebben az esetben is felülmúlnák a hátrányokat.

Az SZDSZ kormányon belüli súlyát radikálisan megnövelné a Fideszre szavazó – ráadásul igen fiatal, tehát igen aktív – százezrek támogatásának tudata: s az sem jelentéktelen, hogy az SZDSZ–Fidesz plusz az MSZP-liberálisok talán többségben is lehetnének az MSZP szakszervezeti-balol-

Ki – kivel...?

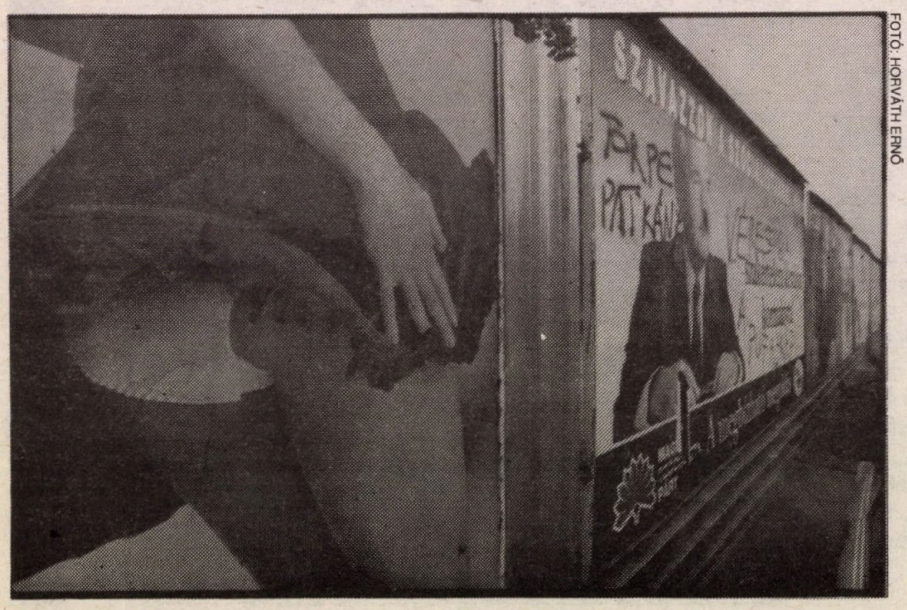

FOTÓ: HORVÁTH ERNŐ

dali szárnyával szemben. A legjelentősebb szakmai vitákat a koalíción belül le lehetne folytatni, s a jobboldali ellenzék sem szakmailag, sem politikailag nem lenne képes érdemben opponálni a kormányzat tevékenységét. Nem kellene attól tartani – amitől egyébként igenis kell –, hogy az ellenzéki Fidesztől lopott szakmai érvekkel a jobboldal megerősödik.

A Fidesz relatív súlya egy értékeiben hozzá közel álló kormánykoalíción belül nyilvánvalóan nagyobb lenne, mint az ellenzékben. A Fidesz – mint ez bebizonyosodott – alkalmatlan egy „modern jobboldali néppárt" szerepének elfoglalására, a jobboldali érzület Magyarországon láthatóan összekötődik a tradicionalizmussal és a populizmussal, a Fidesz még ha kirúgná jelenlegi liberális elkötelezettségű politikai vezetőit és szakértőit, akkor sem lenne képes a jobboldal vezetését átvenni.

Tudnunk kell azonban, hogy lehet: nem a liberális politikusok döntésén múlik majd a dolog. Lehet, hogy az MSZP mellé – vagy az ország kormányozhatósága érdekében, vagy kármentési megfontolásokból – az SZDSZ-nek úgy kell belépnie, hogy csak programfeltételeket, személyi feltételeket szabhat: nem „hozhat" magával koalíciós partnert. Az is lehet, hogy az MSZP olyan árat kérne a Fidesz bevételéért (pl. engedményeket programkérdésekben), mely az SZDSZ-politikusok számára elfogadhatatlan, de az is lehet, hogy – a választási kampány során felhalmozódott sérelmekért megfizetendő – olyan árat kérne az MSZP, amely a Fidesz számára megalázó, vagy más okból elfogadhatatlan. S végül az is lehet, hogy Fidesz azon politikusai, akik vállalnák a belépést az MSZP–SZDSZ-kormányba, visszarettennek majd a párton belüli konfliktusoktól.

Azaz: bármennyire is képtelenség ez: fel kell tennünk, hogy a Fidesz ellenzékben lesz, az SZDSZ pedig kormányon. Kérdés, ebben az esetben mindenképpen le kell-e mondani a Fideszről, mint liberális erőről. Bele kell-e, bele szabad-e nyugodni, hogy a Fidesz objektíve jobbra sodródik; hogy professzionalizmusából az MDF–KDNP–FKgP-blokk merít érveket; hogy maga a párt – ellenzéki fellépések keretében – liberális hab lesz egy félfasiszta krémmel töltött konzervatív tortán... Megengedheti-e magának az SZDSZ – hátában az antiliberális szakszervezetekkel, szemben a szélsőjobbal –, hogy politikai ellenfélként kezelje a liberális szavazatok negyedének megmozgatására kész fideszes politikai elitet?

Talán még ebben az esetben is van menekvés a Fidesz – és ekképpen a liberális alternatíva megőrződése – számára: igen keskeny út, de talán nem reménytelen. Nem az *általában vett* „konstruktív ellenzékiség" fából vaskarikájáról beszélek, hanem az *ágazati politizálásra* kerülő fideszes hangsúlyról. Azaz arról, hogy a Fidesz előveszi azt az arcát, amely 1991–1992 körül oly sok embert vonzott, a kemény, markáns szakszerűséget. Egy ilyen Fidesz nem a kormány általános alkalmatlanságáról szónokolna, nem akarna majd „nemzetibbnek" látszani a kormánynál, nem akarna természetellenes antiszocialista koalíciókat összeácsolni az FKgP-től önmagán át a kormányból kicsábítandó SZDSZ-ig. Nem foglalkozna azzal, hogy saját elvi álláspontját mesterségesen, minden kérdésben elkülönítse az SZDSZ-étől... Ehelyett kihasználva azt, hogy – ellentétben az MDF-többség időszakával – végre nem kell az alkotmányosság alapértékeit, a modernitás minimumát foggal-körömmel védeni, beleereszkedne a részletekben rejlő lényeg vitatásába.

Azaz a parlamenti aprómunkában, a bizottsági üléseken, a részletes vitákon, az ágazatpolitikai fórumokon jelenítené meg, hogyan lenne jobb, hatékonyabb, társadalmilag elfogadhatóbb egy-egy törvény. Bizonyítaná – ahogy ez a demokratikus államokban szokás –, hogy a parlamenti vita során érdemben módosulhat, javulhat egy-egy törvény szövege. Egy MDF-es parlamentben ennek nem volt esélye: egy SZDSZ–MSZP többségű parlamentben – éppen a leendő kormánypártok racionálisan leírható belső osztóvonalai, illetve a képviselők lényegesen nagyobb felkészültsége és a véleményformáló értelmiség körében nagyobb tekintélye miatt – nem reménytelen...

Mondom, ez az út igen keskeny. Ha azonban a Fidesz ehelyett (az SZDSZ kormányra kerülése esetében is) a kemény, ideológiai elemekkel tűzdelt, „nagypolitizáló" ellenzék szerepét választja: végleg megszűnhet liberális pártnak lenni, felolvadhat a jobboldali ellenzékben. Ha az SZDSZ nem tesz semmit annak érdekében, hogy a Fidesz – mint a parlamenti munka minél érdemibb résztvevője – segíthessen megvalósítani a liberális pártok közös céljait: eltékozolja a liberális szavazatok negyedét, történelmi távon a liberális alternatívát. Ha az MSZP vétót emel a Fidesz ilyen szerepköre ellen, akkor utólag igazolja mindazokat a vádakat, melyeket egyes fiatal demokrata vezetők az MSZMP–MSZP-kontinuitásról mondottak.

Ismétlem: lehet együtt maradni az ellenzékben, s lehet együtt menni kormányra. Talán még egymással párhuzamos úton is lehet járni a parlament két oldalán. Egyvalamit nem szabad: leírni s lényegtelennek tekinteni – szocialista vagy jobboldali csatlósnak – a másik felet. Mert: majdnem másfél millióan vártak liberális alternatívát az SZDSZ-től és a Fidesztől. Kettejüktől.

NAGY PÉTER TIBOR ■■■

Kvázi jogállam

A kétegyházi per újabb fordulója

Május 12-én a Gyulai Városi Bíróságon ismét elnapolták – ezúttal augusztusig – a „kölcsönös garázdasággá" átlényegült, majd csak az egyik fél, történetesen a cigány Csurárék perbe fogására redukálódó kétegyházi ügy tárgyalását.

Két évvel a három Csurár család házainak felgyújtásába és a családok kiüldözésébe torkolló pogromszerű események *után* tán eldönti a Békés megyei igazságszolgáltatás, hogy ki ellen is kéne folytatnia bűnpert. Vajon a bíróság számára *csak* a Csurárok ütlegei léteznek-e, avagy számítanak-e a Csurárokra mért csapások is, számít-e az, hogy három család földönfutóvá vált az ország délkeleti sarkában (lásd Beszélő 1994, 10. szám.) Nem sietik el, az biztos. Viszont az is biztos, hogy a Csurár családtagok jórészt 1992 szeptembere óta elkövetett törvénysértéseit ehhez a perhez csapják.

Talán még azt kell megemlíteni, hogy a „rosszul viselkedő cigányokkal" öntevékenyen leszámoló falu polgármesterét, dr. Eisele Józsefet a Független Kisgazdapárt képviselőjelöltként indította a körzetben. Nyilván mint a nemzeti oldal ismert sikeremberéhez fűztek hozzá reményeket. Elvégre keresztülvitte, hogy 1992 szeptemberében a felvonuló népes rendőri alakulat zavartalanul hagyja mozgolódni a falut a Csurárok elűzése és – fehér fiaik – büntetlensége érdekében.

A választópolgárok ellenálltak az FKgP csábításának. Dr. Eisele József 2963 szavazatot kapott, jó 2000-rel kevesebbet, mint 1990-es elődje. 18,8% helyett 8,9%-ot.

SOLT ■■■